

**Notițe de la Anunțul Școlii de comunitate
cu Davide Proseri și E.S. monsenior Filippo Santoro,
prin videoconferință de la Milano, 15 martie 2023**

Text de referință: L. Giussani, *A-ți da viața pentru lucrarea Altuia*, Fraternità di Comunione e Liberazione 2021, p. 54-72.

Filippo Santoro

Să spunem o *Bucură-te, Marie...* pentru războaiele în curs, pentru victimele războaielor actuale, din Ucraina și din alte 169 de țări din întreaga lume. Într-adevăr, așa cum spune papa Francisc, este vorba despre un război mondial ceea ce se întâmplă, nu mai este ceva doar izolat. Să ne rugăm și pentru victimele cutremurului, pentru naufragații din Cutro și pentru toți ceilalți care s-au înecat în mare. Rugăciunea e chiar cererea adresată Misterului ca el să-i primească pe cei răposați și să lumineze mintea celor care sunt responsabili, pe uscat și pe mare, de cele întâmplate.

Bucură-te, Marie ...

Davide Proseri

Bunăseara! Acesta e ultimul Anunț cu privire la munca Școlii de comunitate care are ca obiect de lucru volumul *A-ți da viața pentru lucrarea Altuia*. Așa cum s-a zis deja, după Exercițiile Fraternității vom începe munca pe cartea *Sensul religios*. Scopul e acela de a relua tot ParCursul lui don Giussani – *Sensul religios, La originea pretenției creștine, De ce Biserica* – ParCurs care, în următorii ani, va reprezenta munca fundamentală de formare, cateheza adultă a mișcării, așa cum s-a făcut de la începuturi. În ultima lună jumătate, am lucrat pe capitolul «Dumnezeu și existența» – după Anunțul pe care l-a făcut ultima dată don Filippo –. Am primit multe întrebări. Acum, pentru a nu îngreuna prea mult munca din această seară, care vrea să lase spațiu prezentării următoarei părți a textului pe care vom lucra de acum până la Exercițiile Fraternității, am ales două întrebări, care rezumă majoritatea contribuțiilor și inclusiv sintetizează parcursul care s-a făcut. La toate celelalte întrebări vor ști să răspundă în mod acurat responsabilii voștri locali.

Iată prima întrebare: «„*Reducția inimii la sentiment*. Noi considerăm sentimentul, în loc de inimă, ca fiind motorul ultim, ca fiind rațiunea ultimă a acțiunilor noastre [...] În schimb, inima reprezintă și acționează ca factorul fundamental al personalității umane [...] Starea de spirit are cu totul și cu totul alt scop pentru a putea fi respectabilă: are scopul unei condiții impuse de Dumnezeu, de Creator, prin intermediul căreia suntem purificați” (p. 51). Cer un ajutor, dacă se poate, în această privință. Mulțumesc».

Santoro

Mulțumesc, Davide. Bunăseara tuturor celor prezenți și tuturor celor care ne urmăresc on-line. Ce este inima și ce este sentimentul, starea de spirit? Pentru a începe să răspund pornesc de la experiența mea din Brazilia. Ca să merg să țin orele, mergeam cu mașina de la parohia unde locuiam până la seminar. Când ajungeam la o intersecție, era mereu acolo un vânzător ambulant care voia să-mi vândă șervețele și alte lucruri. Deseori mă opream și cumpăram. Într-o dimineață, sentimentul meu era caracterizat de îngrijorare pentru diferite lucruri. Atunci, ajung la intersecția respectivă și îl găsesc pe tipul ăla care se bălângănea cu totul și care vindea obiecte, ca întotdeauna: «Părinte, ce mai faceți?». Din nou: «Părinte, ce mai faceți?». Și eu, sec: «În dimineața asta n-am chef să cumpăr nimic». El răspunde: «În schimb eu în dimineața asta am chef să vând totul, pentru că trebuie să-mi întretin familia!». Cu fraza aia m-a „pălit”. Înainte, ce trăiam era un sentiment de moment, adică o stare de spirit preocupată de alte lucruri, dar când mi-a zis că trebuia să-și întretină familia, a intrat în acțiune inima mea. Atunci am exclamat:

«Genial! Dă-mi un bax de șervețele». De aceea, să nu confundăm lucrurile. Inima este unitatea dintre sentiment și rațiune, în fața semnificației care este rațiunea vieții, rațiunea acțiunii pe care o trăiesc. Și sentimentul este ceva ce trebuie primit, valorizat și, cum spune don Giussani, privit cu atenție. Astfel, eu am putut să mă mai interesez de acel vânzător.

Ca să continui să răspund, vă citesc două mărturii. Una a fost citită în timpul Zilei de început de an din 1994. Gloria, care în vremea respectivă era în misiune în Kampala, într-o casă a Grupului Adult, împreună cu Rose și alte trei prietene care se dedicau îngrijirii la domiciliu a bolnavilor de SIDA în cele mai cumplite condiții, scria: «Într-o dimineață, în timp ce o salutam pe Rose, ea mi-a zis: „Roagă-te Fecioarei pentru ca azi să nu te sperii când vei vedea cum ți se va prezenta Cristos”. Cu aceste cuvinte în inimă am mers cu Claudia la închisoarea de minori. Totul îmi crea repulsie: de la miros, la mizerie, la râie, la păduchi. Și, în clipa aceea, gândindu-mă din nou la cuvintele lui Rose, înțelegeam că întrebarea coincidea cu poziția persoanei mele, cu gestul meu. Să fiu acolo, în fața lor, împărțășind acel puțin cât se putea, coincidea cu întrebarea adresată lui Cristos; între întrebare și gest nu era nicio întrerupere. Aceasta este fix atmosfera casei. De fapt, imediat, mi-a fost clar că, pentru a trăi, nu puteam căuta un spațiu individual, făcut din amintiri nostalgice sau chiar și religioase, ci trebuia să mă rog privind-o pe Claudia, pe Rose, pe Rita, pe Silvia, pentru că lucrul de care am nevoie este să reîntâlnesc în mod continuu evenimentul, acea Prezență care, dacă e recunoscută, schimbă privirea și sentimentul de sine și sentimentul față de toate lucrurile». (*Tracce*, n. 10/1994, p. III). Memoria Prezenței marelui Eveniment schimbă privirea și sentimentul de sine și față de toate lucrurile.

Cea de-a doua mărturie poate fi găsită în *Vita di don Giussani* [*Viața lui don Giussani*, n. tr.]. Spune Savorana: «Pentru Giussani sunt luni marcate de suferință: spasme, contracții, deranjamente digestive și probleme respiratorii. Într-o seară de iunie [2004], după niște ore foarte grele, Jone îl aude exclamând: „Ce zi grea!”. Dar imediat după: „Dar dacă ziua asta o trăiesc cu tensiunea de a traversa aceste circumstanțe, trăind ocaziile pe care Misterul le permite, sunt sigur că voi merge mai bine și mai repede spre Destinul pe care-l voi vedea într-o zi, mult mai bine decât dacă aș urma toate proiectele mele de a trăi această zi. De aceea, ziua asta e frumoasă fiindcă e adevărată!» (*Vita di don Giussani*, Bur, Milano 2014, p. 1146). E frumoasă pentru că e adevărată. Inima este recunoașterea adevărului în circumstanță. Inima nu trebuie confundată cu sentimentul de moment, cu starea de spirit. De aceea, și în acest moment suprem al vieții sale, don Giussani recunoaște că fragilitatea, slăbiciunea e drum către Mister.

Prosperi

Cea de-a doua întrebare e următoarea: «Înainte de toate vreau să mulțumesc pentru munca pe care monseniorul Filippo ne pune s-o facem, mai ales pentru anunțul Școlii de comunitate de data trecută. M-a impresionat mai ales un cuvânt care a fost rostit cu forță de monseniorul Santoro: cuvântul „judecată”. M-am întrebat zilele astea ce anume vrea să spună în mod precis pentru mine și cum interacționează acest cuvânt cu viața mea. Cum să ne ajutăm să dezvoltăm o judecată comună în raport cu provocările pe care viața actuală ni le face? Sau, mai bine: cum poate cineva să crească prin judecăți care să nu fie doar forme de intelectualism, ci se traduc mereu în gesturi care au impact direct asupra existenței noastre și a celorlalți?».

Santoro

În această întrebare se cere o explicație, o aprofundare a diferenței care există între ceva ce se simte, ce simt în acest moment, și judecata care susține experiența. Ceva ce se simte, încă nu e experiență. Ceea ce simțim devine experiență, dacă e judecat, dacă e evaluat în comparație cu ceea ce contează. În cartea *Si può (veramente?) vivere così?* [*Se poate (cu adevărat?!) trăi așa?*, n. tr.], Giussani scrie: «Conținutul experienței este realitatea. Un bărbat e îndrăgostit de cutare fată: acesta e un fapt, e un

fenomen. Poetul se plimbă cu mâinile în buzunar și ajunge în fața acestui fapt. Acest fapt intră în orizontul privirii sale, adică intră în mediul cunoașterii sale. Cum e un fenomen real, devine obiect de cunoaștere. Acesta e începutul fenomenului, dar nu e totul. În fața acestui obiect al cunoașterii, ochii poetului se aprind de curiozitate, de simpatie, de aprobare, pentru că în fenomen vede ceva ce i-ar plăcea și lui, în timp ce, fiind un poet mic, de cincisprezece ani, încă nu îl are și el așa. Simte o nostalgie: simte, adică reacționează cu un sentiment de invidie, și cu o dorință de a avea și el acel fenomen. Până aici nu e experiență, ci e ceva ce simte, care determină o reacție, în acest caz, spontană. Dacă nu are cincisprezece ani, ci are treizeci și cinci – „în toiul vieții noastre” – chiar dacă nu e Dante și dacă obiectul nu e Beatrice, cunoașterea acelui fenomen care-i provoacă invidie stârnește în el niște întrebări. Dacă el, cu aparatul lui Quinke, care este fidelitatea ... Fidelitatea omului original, sinceritatea copilului, este ca aparatul lui Quinke. Știți ce e? *Intervenție – Nu*. În clasa a IX-a, la liceul clasic. Aveți acolo șapte elemente și un diapazon. Pentru a ști ce notă are acest diapazon, îl puneți în fața acelor tuburi și, când ajunge la *si*, auziți un bubuit: e un diapazon fixat pe nota *si*. Aparatul de rezonanță a lui Quinke reprezintă întreaga natură a acelui poet care, în fața a ceea ce simte, în fața invidiei pe care o simte, a nostalgiei pe care o simte, își pune niște întrebări: „E satisfacție reală? E răspuns adevărat la nevoia mea? E fericire? E adevăr și fericire?”. Acestea sunt exigențele care iau naștere nu din ceea ce simte, ci se nasc în el în fața a ceea ce simte, în el, care se implică cu ceea ce simte. Aceste întrebări judecă ceea ce simte [iată că intră în joc judecata]. Aici [aici!] devine experiență simplul și purul simțământ» (*Si può (veramente?!) vivere così?*, Bur, Milano 1996, p. 81-82).

Nu e că purul și simplul sentiment e ceva de aruncat la gunoi; el e partea inițială și devine experiență atunci când face parte dintr-o judecată. O judecată, aceasta este experiența, o experiență reală și adevărată este cea în care judecata de valoare intră în joc. De aceea, într-adevăr, e foarte important să nu confundăm lucrurile, ca și cum ceea ce simțim ar fi un „am experimentat”. Ei bine, nu! Ceea ce simțim este ușa care duce spre experiență. Experiența are loc atunci când ceea ce întâlnesc e judecat pornind de la raportul care luminează întreaga mea viață. Multe alte exemple, de exemplu despre îndrăgostire, le-am dat deja. În concluzie, e foarte importantă această subliniere a diferenței dintre ceea ce simțim și experiență, atunci când ceea ce simte cineva e luminat de judecată.

În acest punct, aș vrea să vă introduc în rândurile unui text foarte bogat: «Credința în Dumnezeu este credința în Cristos».

Poposesc asupra două aspecte:

- Celebrele «cinci „fără”», care constituie una din loviturile de geniu cele mai mari ale lui don Giussani.
 - Concluzia, pe care o găsiți după întâlnirea de întrebări
- Să intrăm imediat în subiect!

Lecția trecută, din dimineața Exercițiilor din 1998, pornea de la întrebarea: «Cum îl pot cunoaște pe Dumnezeu astfel încât să aibă impact asupra vieții?».

Lecția de după-masă reia întrebarea și răspunde: pentru ca Dumnezeu să fie recunoscut ca totul în toate e nevoie ca fiecare dintre noi «să caute să se identifice, să-l imite și să-l urmeze pe Isus».

Astfel primul punct deschide spre ceea ce reprezintă primul impact care este operat de imitarea lui Cristos în viața noastră: «O mentalitate nouă» (55-57).

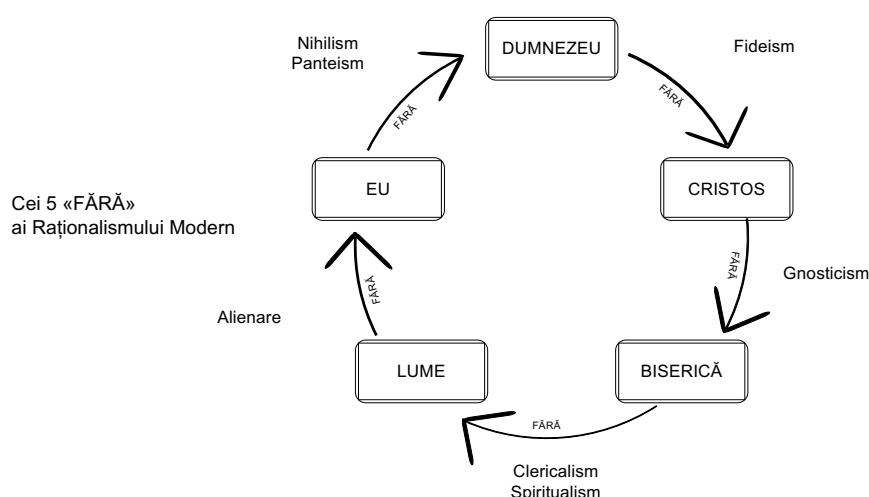
Citiți cu atenție fragmentul: e o invitație splendidă pentru o întrebuintare adevărată a rațiunii, pe care am definit-o mereu precum conștientizare a realității în funcție de toți factorii ei.

1) CEI «CINCI „FĂRĂ”», AI RAȚIONALISMULUI MODERN

Vreau acum să ne concentrăm atenția la cei «cinci „fără”». Ce sunt?

- Sunt trăsăturile caracteristice ale contextului nostru cultural, azi mai mult ca acum 25 de ani – așa zice –. De fapt, contextul nostru este un context al raționalismului avansat, modern.
- Un context care este ostil credinței ca recunoaștere a unei Prezențe excepționale care ne atrage să aderăm la Ea.
- Un context în care credința e tot mai străină de viață, tot mai incapabilă să se poziționeze precum o forță care transformă realitatea; e ceva care n-are legătură cu realitatea, ceva (cum am auzit odată) «de la nori în sus» (și nu „de la nori în jos”). În timp ce întruparea e tocmai faptul că Misterul a intrat în realitate. Zilele astea, datorită muncii pe care am desfășurat-o în cadrul Comisiei pentru Probleme Sociale (legat de Săptămâna socială a catolicilor italieni) sunt invitat la niște întâlniri despre comunitățile energetice. Și atunci sunt întrebat: «Dar cum de tu – care ești episcop – vorbești despre comunitățile energetice?». Eu am zis: «De ce n-ar trebui? Dacă economisim energie, contribuim la ceea ce a spus papa Francisc, adică la îngrijirea casei comune. Deci, așa cum ne îngrijim de oameni, care sunt un dar pentru viața noastră, la fel ne îngrijim de casa comună». Iar propunerea pe care am făcut-o e ca toate parohiile noastre (25.600 de parohii!) să poată deveni comunități energetice, nu singure, ci cu alții. «Dar de ce ne vorbești despre lucrurile astea, tu care ești episcop?». «Ei, da, pentru că credința nu e „de la nori în sus”, ci „de la nori în jos”, de asta ajungem până la apărarea casei comune, care e planeta noastră, fiindcă ne interesează totul, suntem pasionați de toate!»
- Un context în care credința, în loc să fie recunoaștere a prezenței Sale excepționale, e confundată în multe cazuri cu un sens religios generic (de asta va fi foarte important să facem munca pe *Sensul religios*, tot itinerariul complet), și de aceea e golită de semnificația ei.
- Don Giussani numește acest context cultural «raționalism modern», adică ideologia dominantă.
- Dar, ne trage un semnal de alarmă, pentru că acest context nu se referă doar „la alții”: ajunge, mai mult sau mai puțin, să polueze însăși mentalitatea noastră.
- E un context cultural de care trebuie să ținem cont – la servicii, la școală, la facultate, și uneori chiar și în lumea noastră ecleziastică!

Iată, așadar, cei «cinci „fără”». În acest sens, am pregătit un slide al parcursului, pe care îl vom vedea pe ecran.

1. Dumnezeu fără Cristos

Prima consecință a raționalismului este «*Dumnezeu fără Cristos*».

Este fideismul: trăim într-o lume în care poate exista un iz religios.

Spune don Giussani: «*Credința*, ca atitudine reală pe care omul o trăiește în privința lui Dumnezeu, nu e generică: e *credință în Cristos*. [...] Credința în Cristos depășește și face mai clar sensul religios al lumii. Credința dezvăluie obiectul sensului religios, la care rațiunea nu poate accede» (p. 56). Sensul religios ne face să intuim existența Misterului, dar nu o cuprinde. «Credința în Cristos [...] înseamnă a cunoaște o Prezență ca fiind excepțională, a fi impresionată de ea, și, deci, a adera la ceea ce spune despre ea însăși. E un fapt: e un fapt cel care a făcut posibilă apariția creștină în lume» (p. 56). Fideismul se desfășoară «eliminând raționalitatea credinței» (p. 57-58). Ceea ce nu e acceptat este vestea că numai prin intermediul lui Cristos Dumnezeu ni se poate revela așa cum e (cfr. p. 57), poate ajunge la noi și să pună în mișcare viața noastră.

Și noi suferim influența acestei atitudini: astfel, chiar și în relațiile cele mai familiare – la serviciu, la școală – e ca și cum uneori ne-ar fi „rușine cu Cristos”.

2. Cristos fără Biserică

Al doilea aspect care derivă imediat din primul este «*Cristos fără Biserică*».

Aici don Gius atrage atenția asupra gnozei. Ce înseamnă asta? Se șterge faptul că Cristos devine familiar, contemporan fiecăruia dintre noi, figură cunoscută în viața noastră, printr-o experiență umană, o experiență alcătuită din timp și spațiu, din relații umane și, ca orice realitate, e și materială.

Dacă ajunge să lipsească acest aspect al materialității experienței pe care o trăiește omul în raport cu Cristos, lipsește posibilitatea acelei contemporanități a lui Cristos care este o verificare a ceea ce a spus el despre Sine: Biserica, adică experiența contemporanității lui Cristos în trupul întâlnirilor care caracterizează viața noastră comunitară.

Ce forță are afirmația lui Tertulian: «*Caro cardo salutis*», trupul este fundamentul mântuirii! Eliminarea carnalității, implicată în fiecare experiență umană, deci și în experiența de Cristos, alungă pe Cristos și Biserică într-o abstractizare.

În timp ce Cristos devine propunere pentru viață printr-un gest de împărtășire, o atenție față de nevoie, o prietenie, o invitație ca să ne bucurăm de o frumusețe: în contextul unei materialități se înfățișează contemporanitatea lui Cristos în viața noastră (cfr. p. 58).

3. Biserica fără lume

Cea de-a treia influență pe care raționalismul modern a adus-o până în miezul vieții noastre ecleziale este o «*Biserică fără lume*».

Aici don Gius indică două riscuri la care putem fi expuși și care rănesc în esență atractivitatea propunerii creștine: clericalismul și spiritualismul.

În primul rând, clericalismul, adică: o poziționare cu preocuparea de a face să fie respectate «legi bine fixate pentru fiecare detaliu al vieții, care tind să descrie atitudinea ce trebuie avută în fiecare împrejurare (p. 61). În loc să fie propunerea unei vieți, e o colivie. Înțelegeți de ce papa Francisc vorbește mereu împotriva clericalismului? Care a fost principala preocupare a Papei în acești zece ani? Mulți au spus-o: vestirea, noua evanghelizare, primatul evanghelizării față de apărarea pură și simplă a temelor etice. În primul rând, vestea acestui Fapt surprinzător, care se întrupează într-o realitate concretă, Biserica, ce dialoghează cu lumea, cu realitatea tuturor, care intră în probleme, care devine apropiată în special de cei săraci, de cei nevoiași, de suferințele lumii.

În acest sens, nu pot să nu vă citesc fragmentul din Péguy citat de don Giussani: «Așa navigăm noi tot timpul între doi preoți, facem manevre între două bande de preoți: preoții laici și preoții ecleziastici; preoții clericali anticlericali, și preoții clericali clericali; preoții laici care neagă veșnicia din temporal, care vor să desfacă, să demonteze eternul din temporal, din interiorul temporalului; și preoții ecleziastici care neagă temporalul din etern, care vor să desfacă, să demonteze temporalul din etern, din

interiorul veșniciei. Astfel, atât unii, cât și ceilalți nu sunt deloc creștini, întrucât tehnica însăși a creștinismului, tehnica și mecanismul misticii sale, al misticii creștine, e asta; e agățarea unei piese, de mecanism, de o altă piesă; această angrenare a două piese, această acroșare singulară; mutuală; unică; reciprocă, ce nu poate fi desfăcută: indemontabilă; [a uneia și a celeilalte] a uneia în cealaltă și a celeilalte în una, a temporalului în etern, și (*dar mai ales*, ceea ce se neagă cel mai des) (ceea ce e de fapt lucrul cel mai minunat), a eternului în temporal» (p. 59).

În al doilea rând, spiritualismul, adică: credința juxtapusă vieții. O propunere abstractă, care nu interferează cu problemele, cu mentalitatea lumii, care nu riscă să aibă o poziție, care evită problemele „fierbinți” ale societății. Se trăiește într-o căldurică intimistă, autoreferențială, lipsită de influență, lipsită de gustul luptei.

Un spiritualism evanescent. Dar ce soi de om ar putea rămâne atras de o asemenea propunere? Din nou, ne vine în întâmpinare Peguy:

«Cei care iau înălțime micșorând lumea, nu se ridică. Întrucât nu au forța și harul de a fi ai naturii, cred că sunt ai harului. [...] Întrucât nu au curajul temporalului, cred că au intrat deja în pătrunderea eternului. Întrucât nu au curajul de a fi în lume, cred că sunt ai lui Dumnezeu. Întrucât nu au curajul de a fi din unul din partidele omului, cred că sunt din partidul lui Dumnezeu. Întrucât nu iubesc pe nimeni, cred că îl iubesc pe Dumnezeu» (p. 60-61).

Spiritualismul vorbește despre înviere într-un fel sentimental: ca devoțiune, amintire. Învierea nu e un prezent, iar mântuirea nu a început deja.

În loc de «Biserică fără lume», sfântul Augustin vorbește despre «*Reconciliatus mundus, Ecclesia*» (p. 59): Biserica și lumea reconciliată, lumea care-și găsește unitatea în sine și cu Dumnezeu. Credința vestește și tinde să realizeze, în limitele posibilului, mântuirea unui prezent.

4. O Lume fără eu

Cea de-a patra consecință: dacă lumea nu e reconciliată cu Dumnezeu, persoana nu găsește locul pentru propria-i înflorire: «o lume fără eu».

Lumea, în loc să fie «contextul în care Cristos realizează în timp mântuirea omului și a istoriei», sfârșește prin a fi «contextul existenței definit de putere și de legile acesteia» (p. 61).

Consecința ultimă a acestui lucru este «pierderea libertății», abolirea libertății: «o abolire care nu e proclamată la nivel teoretic, ci, realmente înfăptuită» (p. 61).

Gius numește tot acest fenomen alienare. Și astfel, persoana noastră nu devine protagonistă în istorie.

De câte ori don Giussani nu ne-a citat cuvintele lui Isus: «„Credeți voi că va mai găsi Fiul Omului credință pe pământ când va veni?”. Această „lume” este lumea [...] în care eul este negat și alienat, în care semnificația vieții, a timpului, a spațiului, a muncii, a afecțiunii, a societății nu se naște din apartenența la Cristos prin apartenența la Biserică» (p. 61).

Dacă eul nostru este alienat, școala, universitatea, locul nostru de muncă pierd contribuția originală a persoanei noastre, contribuția originală pe care eul trebuie s-o ofere, pe care e chemat s-o ofere, în contextul realității.

5. Eu fără Dumnezeu

Cea de-a cincea consecință: acest eu, alienat, supus lumii, e un «eu fără Dumnezeu».

Un eu care nu stă în fața Domnului său, ca să-i mulțumească pentru viața intensă pe care i-a dat-o sau chiar și numai ca să se lamenteze de împrejurările dure prin care-l face să treacă (câți Psalmi exprimă acest lucru, cu demnitate și ca o ultimă abandonare, câți Psalmi exprimă această lamentare!).

Un eu fără Dumnezeu nu poate evita plictiseala sau greața, drept pentru care omul se lasă pradă firii, în voia vieții: se simte pârțică a întregului (panteism) sau devine prada disperării (nihilism) (cfr. p. 62).

Panteismul, de fapt, face ca omul să se simtă parte indistinctă a întregului: astfel omul ajunge să fie nesemnificativ în această lume, înainte de a se îneca în imensa mare a întregului. «Ideea de a fi ca un înecat într-o lume în care ne dizolvăm cu voluptate» (p. 62), spune Claudel.

Versiunea cea mai tragică este nihilismul: a fi pradă răului și nimicului, adică a disperării.

După partea cu cei «cinci „fără”», cel de-al treilea punct al lecției se intitulează «Moralitatea nouă» (p. 62).

Aici Gius arată cum credința în Cristos produce nu doar o mentalitate nouă (o mentalitate, cu alte cuvinte, care respinge cei «cinci „fără”» ai raționalismului modern), ci și o moralitate nouă, un mod nou de a trata persoanele și lucrurile).

Veți citi voi toate pasajele, care permit înțelegerea extraordinarei definiții a moralității noi pe care o oferă don Gius: «Moralitatea nouă [...] înseamnă recunoașterea plină de iubire a unei Prezențe legate de destin» (p. 62). Moralitatea: această clipă e morală pentru că este o recunoaștere plină de iubire a unei Prezențe acum, corelată cu destinul nostru.

Astfel, gloria lui Cristos poate deveni pasiunea unui tânăr și a unui adult, spune don Giussani prin această referire la moralitate (p. 65).

2) «NUMAI UIMIREA CUNOAȘTE»

La sfârșitul întâlnirii de întrebări, Gius încheie Exercițiile repropunând în forță cuvintele sfântului Grigore de Nyssa: «Conceptele creează idoli, numai uimirea cunoaște» (p. 71).

Să ne oprim cu atenție asupra acestor trei pagini în care, vorbind spontan, Giussani repropune o dimensiune fundamentală a mișcării noastre: un om aderă la un lucru *care îi cere sacrificiu* datorită forței de atracție pe care acel lucru o are. La fel ca în cazul lui Ioan și Andrei: ce atracție trebuie să fi exercitat acel om asupra lor!

Modul în care Cristos ne-a convins, ne-a atras și ne atrage la Sine, este frumusețea, este sugestivitatea unei Prezențe: așa a fost cu Domnul; așa a fost cu don Giussani, așa e azi pentru fiecare dintre noi.

1. Să ne gândim în primul rând la Domnul (pentru că aceasta este metoda pe care a folosit-o Dumnezeu).

Iată cum ne-a făcut don Gius să retrăim această pagină prin povestirea episodului cu văduva din Nain (și cel al acelei Prezențe care atrage și mișcă ființa înăuntru), pe al cărei fiu îl duceau spre mormânt, un fiu de șaptesprezece ani, ea fiind văduvă, și plângea ca o disperată, iar Isus îi spune: „Femeie, nu plânge!”. „Femeie, nu plânge!” și îi redă fiul. De ce: „Femeie, nu plânge!” și îi redă fiul? Dumnezeu glacial, de cristal rece, ar înfăptui liniștit învierea așa cum înfăptuiește creația. Ar fi fost mai demn, aproape, pentru Dumnezeu ... sau mai bine zis, de fapt, fără „aproape”; ar fi fost mai demn pentru Dumnezeu să spună: „Ridică-te!” și să-i redea mamei fiul. A spune: „Femeie, nu plânge!” e ca și cum ar ceda ceva. Cedează, e ca și o cedare: e un om, e un om ... Dumnezeu e un om, e mai om decât omul: se numește compasiune, gratuitatea lui Dumnezeu este plină de compasiune» (*Si può (veramente?) vivere così?*, cit., p. 488).

Iată: Cristos i-a atras la sine pe primii, așa cum continuă să ne atragă pe fiecare dintre noi, prin excepționalitatea umanității Sale, pe care am întrezărit-o, pe care am perceput-o, care ne-a atins, care ne recucerește constant.

2 Să ne gândim la Gius

Ne-a spus Papa la Roma: «Don Giussani atrăgea, convingea, convertea inimile pentru că le transmitea celorlalți ceea ce avea în el după acea experiență fundamentală a sa: pasiunea pentru om și pasiunea pentru Cristos ca împlinire a omului. Mulți tineri l-au urmat pentru că tinerii au un mare fler. Ceea ce el spunea venea din ceea ce trăia el și din inima sa, de aceea inspira încredere, simpatie și interes» («Să ardă în inimile voastre această sfântă frământare profetică și misionară», supl. la *Tracce*, n. 10/2022. p. 11-14).

3. Câte episoade ale vieții sale ne-au surprins datorită inteligenței sale și a încărcăturii sale afective! La nivel personal, un moment care m-a marcat mult a fost atunci când, fiind diacon, am vorbit

cu el. Devenind diacon, cineva alege, aderă la celibat. Don Giussani mi-a zis: «Cuvântul potrivit nu e celibat, ci este virginitate». Terminasem meditația și am mers să cer sprijin, pentru că era o alegere de viață importantă. El a zis: «Gândește-te că virginitatea arată modul lui Isus de a iubi; îl vrei?» «Cum să nu!?». A adăugat că era modul de a iubi pe care-l avea Isus înviat după momentul învierii, o forță a acestei lumi, extraordinară, modul de a iubi pe care-l vom avea cu toții în ziua cea de pe urmă, anticiparea definitivului. Cum să nu fii mișcat de cineva care-ți spune așa ceva? E chiar o uimire, o mirare. Atunci poți primi starea de diacon, preoția și deci să te oferi pe tine însuși, să-ți oferi propria viață Domnului. M-am gândit: «Dacă pierd asta, pierd tot!». Foarte rezonabil și plin de atracție. Don Giussani ne-a atras la Cristos prin excepționalitatea umanității sale, nu doar prin ceea ce ne spunea. Era o atracție care trecea prin umanitatea sa.

4. Să ne gândim la cum se reîntâmplă întâlnirea azi

E suficient să ne aducem aminte mărturia Hassinei în fața Papei. Mama, văzând experiența fiicei, a spus despre Portofranco, adică despre o operă născută din experiența vie de Cristos: «Pentru mine a fost ca un soț, fiindcă m-a ajutat să-mi educ fiica» («Să ardă în inimile voastre...», cit., p. 7).

Întâlnirea care are loc din nou, azi, se întâmplă datorită excepționalității unei experiențe umane, pe care suntem chemați s-o trăim și care se află în centrul întregii noastre vieți; în pofida tuturor problemelor care există, aici se află această experiență călăuzită spre destin, urmând drumul pe care ni-l indică Biserica, urmând mai ales carisma ca dar imposibil de depășit, pe care l-am primit în istoria noastră.

E o umanitate care mișcă, o umanitate care mișcă înăuntru, care consolează, care reînsuflește, care ne relansează în viață.

E o umanitate care face mai simplă adeziunea noastră; ni se cere doar să avem «simplitatea copiilor»: «liberi și adevărați, transparentți» (p. 72).

În acest punct, iată tema concluziei lui don Giussani: «Numai uimirea cunoaște».

Aceasta este cheia pentru a urma invitația Papei: «Vă încurajez să găsiți modalitățile și limbajele adecvate astfel încât carisma pe care don Giussani v-a încredințat-o să ajungă la noi persoane și în noi medii de viață». E o invitație la misiune, astfel încât această uimire care cunoaște să ajungă la noi persoane și în noi medii de viață, «ca să știe să-i vorbească lumii de azi, care s-a schimbat față de cea de la începuturile mișcării voastre» («Să ardă în inimile voastre...», cit., p. 3). Sensul acestei invitații este: «Toată această uimire, această mirare care cunoaște, comunicați-o cu curaj tuturor!». Aceasta este invitația extraordinară pe care am primit-o: Papa ne-a spus că urgența este evanghelizarea. Și cum se poate face evanghelizare? Pornind de la uimirea întrupată într-o experiență, într-o carismă, într-o istorie, într-un drum, cel pe care ne aflăm noi, cu persoanele din lume, acolo unde trăim noi.

E aceeași invitație pe care ne-o propune don Giussani în pagina concluzivă a textului pe care-l reluăm azi: «Trebuie să descoperim, așadar, în educația noastră, modul de a percepe, de a face să iasă la suprafață și de a afirma sugestivitatea unei propuneri». A afirma sugestivitatea unei propuneri, acesta e punctul central: misiunea ca sugestivitate a unei propuneri care ne atinge și prin noi atinge și pe cei pe care-i întâlnim în mod obișnuit în viața noastră, pe drumul de zi cu zi. «Numai dacă propunerea e sugestivă o luăm în serios» (p. 72) E o propunere fără rețineri, a misiunii, o propunere sugestivă.

Mi s-a cerut să explic fraza pe care am spus-o în timpul Anunțului Școlii de comunitate de data trecută: «În ultimii ani, am confundat adesea nevoia de a evita superioritatea în judecată și ca să nu părem mândri – ceea ce nu trebuie să fim niciodată – cu renunțarea la orice judecată. Am mers chiar atât de departe încât să teoretizăm că judecata este, ca atare, „factor de diviziune” și, prin urmare, ne distanțează de celălalt» (Anunțul Școlii de comunitate, 25 ianuarie 2023). În fața sugestivității propunerii, nu putem fi indeciși; și chiar dacă nu a fost niciodată dată în scris renunțarea sau abținerea în fața unei poziții clare, nu putem fi indeciși, nu putem fi scutiți de o veste decisă. Papa ne-a rechemat la o pasiune misionară mai intensă. «Țineți la darul prețios al carismei voastre și la Fraternitatea care-l

păzește, pentru că acesta poate face să mai „înflorească” multe vieți» («Să ardă în inimile voastre...», cit., p. 3). Acesta este punctul care dă direcția întregului parcurs. Propunerea noastră se întâmplă prin aprofundarea naturii subiectului ce suntem; propunând cu entuziasm, în forma comunitară, întâlnirea ne fascinează și riscând o judecată a circumstanțelor în care trăim și a contextului cultural în care ne aflăm. Asta s-a întâmplat chiar de la primele lecții ale lui Giussani la Berchet. În primele lecții discută cu elevii, apoi îl vede pe profesorul de istorie și filosofie și atacă, intervine. Și cu toții sunt puși în fața unei întrebări corecte a rațiunii. Fiindcă asta e ideea! Înseamnă a fi prezent în realitate.

Originea acestei sugestivități nu e o tehnică, nu e un plan pastoral, sau repetarea teoretică a unui discurs sau a unei metode; e un eveniment neprevăzut. Papa l-a sintetizat prin aceste cuvinte: don Giussani a fost «străfulgerat de descoperirea misterului lui Cristos». Și «uimirea și fascinația acestei prime întâlniri cu Cristos nu l-au mai părăsit niciodată». («Să ardă în inimile voastre...», cit., p. 2). Aici se află sursa «genialității sale pedagogice și teologice» (*ibidem*, p. 1). De aceea, nu o tehnică, un plan pastoral, un set de reguli, ci un anunț, un eveniment neprevăzut.

E frumos să ne gândim cum această «străfulgerare», acest har, a devenit în el o vioiciune, o sursă inepuizabilă de creativitate, de căutare a celor mai eficiente moduri, fără a ezita să schimbe forme și modalități atunci când circumstanțele o sugerau:

- Gramofonul pe care-l ducea la clasă – impresionant! – ca să pună muzica ce evoca idealul;
- Poeziile marilor autori pe care-i iubea;
- Vacanțele în fața frumuseții piscurilor din Dolomiți;
- Calea Crucii în fața frumuseții sfâșietoare a mării de la Varigotti;
- Valorizarea cântecelor compuse de primii tineri și de primele tinere care-l urmau;
- Citirea foarte umană a Evangheliei; nu vă citez fragmentele, le-am ascultat în timp ce pregăteam Audiența Papei într-o piață Sfântul Petru (în paranteză, toți monseniorii și cardinalii cu care am vorbit au spus: «N-am văzut niciodată ca toată piața să se roage așa!»);
- Împărțirea fragmentelor din scrisorile pe care le primea;
- Surpriza – și asta era ceva extraordinar – pentru faptul că te suna și vorbea cu tine fiindcă în după-masa aceea te văzuse posomorât. «Filippo, ce ți s-a întâmplat?», o fi făcut la fel și cu mulți dintre voi. O dată l-am sunat dimineața devreme: «Scuză-mă dacă te-am trezit». Și el: «Nu, tu ar trebui să dormi un pic mai mult dimineața!»;

Și ce libertate avea în fața formelor! De câte ori mișcarea n-a schimbat gesturile și formele de-a lungul istoriei sale! E chiar un drum, un drum care merge înainte și care crește.

La început era „raza”, apoi Școala de comunitate, și apoi grupurile de Fraternitate; și acum Papa ne cheamă să dezvoltăm potențialul carismei noastre și pentru acest obiectiv, un moment determinant – dle Președinte – este reluarea muncii în grupurile de Școala de comunitate. Să lucrăm la această sugestivitate!

Atunci:

- Când, azi, în experiența ta sau a prietenilor tăi, se demonstrează mai sugestivă propunerea?
- Cum grupurile noastre de Școala de comunitate ar putea vorbi mai mult inimii celor pe care-i întâlnim? Tu inviți pe cineva dacă ești convins că la acea întâlnire inima poate fi atinsă; dar dacă nu te aștepți la nimic, nu-l inviți!
- Cum judecăm numeroasele manifestări ale «raționalismului modern» de care ne ciocnim, arătând toată frumusețea judecății noi pe care o aducem?

Să-i cerem Domnului să ne facă să devenim pasionați de El, creativi, pentru că atractivitatea Sa trece și prin noi: nu există «Cristos fără Biserică» și nu există «lume fără eu»!

Să facem ca lecția de azi și aceste întrebări concluzive să devină subiect de discuție între noi.

Vă mulțumesc tuturor!

Prosperi

Eu îți mulțumesc – în numele meu și nu numai, ci al nostru, al tuturor – pentru că ne-ai însoțit și ne-ai introdus în acest text atât de dens și decisiv pentru drumul mișcării. Eu cred că merită – reluând această ultimă subliniere a lui don Filippo – să amintim de ce am ales modalitatea Anunțurilor, evident sugestive, pentru abordarea muncii de Școala de comunitate. O muncă pe un text extrem de fascinant, și la fel de dens, care pretinde așadar o muncă serioasă de comparare cu conținutul propunerii care nu e nimic altceva decât experiența condensată a acelui om – don Giussani – căruia fiecare dintre noi îi datorează, direct sau indirect, întâlnirea datorită căreia se află aici în această seară.

De ce această metodă? Repet: pentru ca noi să luăm în serios până la capăt conținutul însuși al acestei propuneri, fiind atenți la fragmentele textului pe care don Filippo – pentru asta îi mulțumim – ne-a ajutat să le pătrundem cu precizie și atenție. Și toată munca succesivă de comparare și de punere în joc a experienței noastre personale (care, în ceea ce mă privește, s-a activat în timp ce vorbea) are loc la nivel comunitar, în comunitățile noastre, a căror responsabilitate ne-o asumăm pe deplin, fiindcă este o muncă ce ni se cere fiecăruia dintre noi.

Așadar, până la sfârșitul lunii aprilie munca de Școala de comunitate va fi pe partea cărții *A-ți da viața pentru lucrarea Altuia* care ne-a fost prezentată în seara aceasta, de la pagina 54-72.

Școala de comunitate. Începând cu luna mai, începem munca la Școala de comunitate pe textul *Sensul religios*. Marti, 2 mai, la ora 21.00, la teatrul Dal Verme din Milano, va avea loc o întâlnire de prezentare cu don Javier Prades – cu ocazia retipăririi cărții, care conține Prefața și semnătura celui care era pe atunci arhiepiscop de Buenos Aires, Jorge Mario Bergoglio – care va da startul muncii noastre. Întâlnirea se dorește a fi un gest public și misionar. Comunitățile din Italia și din străinătate vor putea organiza întâlniri on-line la care pot invita personalități publice, prieteni, colegi și cunoscuți.

Profit de ocazie ca să vă amintesc tuturor că în decembrie a ieșit podcastul pe *Sensul religios*. Îmi doresc să-l cunoaștem cu toții, dar repet asta pentru a sugera difuzarea sa și prietenilor, cunoscuților, colegilor și așa mai departe. După cum știți, podcastul cuprinde cursurile pe această temă, ținute de don Giussani pentru studenții din Milano din anii 1978-1985. E disponibil pe toate platformele principale de podcast.

Caritativa. Țin mult, foarte mult, să ne ajutăm să punem sau să repunem în centrul atenției noastre câteva aspecte esențiale care se referă la gestul caritativei. Caritativa se distinge, după cum știm, prin educația pe care am primit-o, de voluntariatul generic, întrucât, tocmai, e un gest. Gestul poartă o semnificație – din latinul *gero*, care poartă o semnificație – care dă sens și formă propriei acțiuni. În cârticica *Sensul caritativei*, don Giussani ne spune: «Înainte de toate, natura noastră ne dă *exigența* de a ne interesa de ceilalți» (p. 5). Și cum nevoia de a face bine răspunde unei exigențe comune tuturor oamenilor, caritativa este și o mare oportunitate de întâlnire și de misiune. Multe persoane care nu fac parte din mișcare pot fi întâlnite și pot întâlni originea experienței noastre printr-un gest cum e caritativa, tocmai deoarece corespunde unei nevoi personale a tuturor. În acest sens, sublinierea pe care vreau să o fac se referă la motivul pentru care caritativa este un gest, așa cum ia naștere în mod originar, ca dimensiune a noastră, a prezenței noastre, dar mai ales în măsura în care este un gest de educare a persoanei, adică a fiecăruia dintre noi. Propunerea caritativei ia naștere la nivel comunitar, se face în cadrul vieții comunității. Deci propunerea trebuie făcută mai ales de către cei care conduc comunitățile. Caritativa nu este pur și simplu o inițiativă care se face pentru că există o nevoie aici sau acolo, ci este un gest educativ la care se participă într-o formă care tinde să fie comunională. În consecință, trebuie să existe, apoi, un loc de verificare a experienței făcute, fiindcă unei propuneri îi corespunde întotdeauna o

verificare a experienței care s-a trăit. Și această verificare este personală, într-un context comunitar în care ne ajutăm să judecăm ceea ce trăim, ceea ce experimentăm, dificultățile pe care le întâmpinăm. Acest loc este comunitatea. Noi nu avem niște relatori speciali pentru caritativa, niște autorități pentru contextul caritativei, care este o dimensiune a vieții comunității. Deci, ca atare, mediul privilegiat pentru judecata despre caritativa este Școala de comunitate, viața comunității. De aceea recomand ca, de-a lungul parcursului de Școala de comunitate, în comunități, să se dedice un moment de reflecție asupra gesturilor de caritativa propuse, pentru a vă ajuta să înțelegeți tot mai mult valoarea acestora.

Afișul de Paști. Afișul exprimă conținutul drumului nostru, al privirii care ne învăluie viața. Mișcarea propune Afișul ca instrument misionar – nu este pur și simplu vorba de agățarea lui în propria cameră! –. Pe site-ul CL va fi publicat Video-Afișul, conceput pentru a face posibilă distribuirea sa și în format digital. Să-l vedem împreună pentru prima dată.

[*Proiecția Video-Afișului de Paști*]

Santoro

Pentru ca reînceperea să fie un eveniment adevărat între noi, să spunem împreună

Mărire Tatălui ...

Vă mulțumesc tuturor și bună seara!

Prosperi

Mulțumim.